

Motion till riksdagen 2016/17:1066

av **Jan Björklund m.fl. (L)**

Bistånd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige genom sin utrikes- och biståndspolitik i än högre grad än i dag ska stötta demokratiseringsprocesser och enskilda demokratiaktivister och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör göra större ansträngningar för att påverka EU:s biståndsstrategier för ett ökat fokus på demokratiinsatser och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om demokratilyft inom svenskt bistånd och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svenska ambassader tydligare bör prioritera arbetet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter och att Sverige bör påverka EU-delegationer världen över att göra detsamma och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en utredning bör tillsättas för att ta fram en agenda för ett ökat svenskt stöd till demokratiaktivister och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka stödet till FN:s humanitära hjälporgan och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom de multilaterala samarbetena ännu tydligare än i dag måste driva en agenda för ökad demokratisering och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det svenska stödet till utbildning bör öka och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i högre grad ska utvärdera mottagarländerns prestation vad gäller demokratiska reformer, mänskliga rättigheter, jämställdhet, öppenhet och korruptionsbekämpning och utforma biståndet därefter och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka biståndet till extremismbekämpning i Tunisien och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att halvera stödet till inhemska informationssatsningar och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om insatser för att skydda och restaurera världsarv och tillkännager detta för regeringen.

Demokrati – aktivister och partier

Demokratin backar globalt för tionde året i rad. I ett läge där auktoritära krafter vill ta ifrån människor makten över deras liv är det viktigt att Sverige med sitt långa arv av demokrati och yttrandefrihet står upp för dessa värden.

Det är ingen slump att de minst fria länderna också är de fattigaste. Där människor inte får välja sina ledare och uttrycka sig fritt hindras de ofta också från att äga, handla, ärvä, belåna eller teckna kontrakt.

Det är valda politiker – politiska partiets representanter – som måste ta plats i världens parlament. Det är därför viktigt att föreningsfriheten tillåts gälla också partier – oppositionspartier är ofta särskilt sårbara när en regim slår in på en auktoritär väg. Individuer måste ges frihet att organisera sig i politiska partier och civilsamhället.

Det gäller inte minst kvinnor – utan kvinnor i partier blir det svårt att öka den kvinnliga andelen politiker på maktpositioner. Det går inte att göra skillnad på demokratin och feminismen. Utan en fri diskussion går det inte att bryta konservativa och patriarkala normer. Flickor som förvägras utbildning förblir beroende av män.

Det finns en tydlig koppling mellan demokrati och fred. Att etablera demokratiska institutioner är det beprövat bästa sättet att långsiktigt lösa konflikter. Men vi ser också ett stort behov av individperspektiv i kampen för en bättre värld. Utan demokrater skapas inga demokratier. Omvärldens stöd kan betyda mycket för den som kämpar mot en auktoritär regim – därför vill vi att medel avsätts specifikt för enskilda demokratiaktivister.

Stöd till demokratiutveckling kan i övrigt utformas på flera sätt. Sverige måste självklart inom de multilaterala samarbetena ännu tydligare än i dag driva en agenda för ökad demokratisering. Biståndet bör riktas om så att en större del går till främjande av yttrandefrihet och pressfrihet. Sverige måste särskilt arbeta för att Dawit Isaak, som nu suttit 15 år i eritreanskt fängelse, släpps fri.

En angelägen uppgift är att stärka oberoende medier. Här har utlandsmyndigheterna en viktig roll. Riktat bistånd bör i högre grad än i dag ges till fria journalisters utbildning och kontakter i Sverige. Goda exempel är Radio Free Europe och Radio Marti. Detta är relevant exempelvis på Kuba där många demokratiaktivister har sin bas i nättidningar eller radiokanaler som sänder från Miami. Sverige bör dessutom driva på för att EU:s biståndsstrategier får ett ökat fokus på demokratiinsatser, och stödja de goda initiativ som redan tagits. Ett sådant är EU Human Rights Defenders mechanism, som presenterades i december 2015 och som ska bistå riskutsatta MR-aktivister i andra delar av världen. Mekanismen bidrar till uppfyllandet av de globala hållbarhetsmålen. Den väntas vara på plats 2018 och kommer att kunna ge både akut och mer långsiktigt stöd till aktivister globalt. Det handlar om allt från fysiskt skydd till nätverksetablering.

De svenska utlandsmyndigheterna ska ges i uppgift att tydligare prioritera arbetet för att främja demokrati och mänskliga rättigheter. Den svenska rösten utomlands måste prioritera värderingar, inte bara nationella intressen. Våra ambassader i icke-

demokratiska länder ska ha en särskild uppgift att stötta den demokratiska oppositionen på plats och vi bör även sätta tryck på de olika EU-delegationerna världen över att agera på samma sätt. Det är också viktigt att Sverige driver på i andra frågor som är politiskt känsliga i mottagarländerna. Det gäller framför allt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter – kvinnors rätt till sin kropp och sexualitet, inklusive rätten till fri abort – samt hbt-personers rättigheter.

Liberalerna föreslår att svenska ambassader i diktaturer ska bli frizoner där demokratiaktivister kan kommunicera genom att låna datorer och få tillgång till censurerade dagstidningar och böcker. Med utgångspunkt i allt detta bör en utredning snarast tillsättas för att lägga fram en samlad agenda för ökat svenskt stöd till demokratiaktivister.

Behovet av reformer

Målet med biståndspolitiken måste vara att världen utvecklas så att behovet av bistånd försvinner. Vägen dit är lång. Men för att utvecklingen ska ta fart i världens ofria och därmed fattiga länder krävs att de lagstiftande församlingarna agerar. De måste fatta politiska beslut och genomföra viktiga reformer. Utan liberalisering av arbetsmarknaden och näringsfrihet blir det ingen snabbt ökande sysselsättning för världens fattiga. Utan lagar om åldersgränser för äktenskap kommer barn att fortsatt giftas bort. Det har vi sett på nära håll. Sverige kan och bör därför göra mer åt bristen på reformer än bristen på resurser i den fattigare delen av världen.

I enlighet med ”more for more”- principen bör stater som genomför demokratiska reformer, främjar mänskliga rättigheter, jämställdhet och öppenhet och som minskar korruption belönas för detta. Stater som fortsätter att kränka sina medborgares mänskliga rättigheter ska fasas ut från biståndet. Det är inte rimligt att förmedla resurser från svenska skattebetalare direkt till korrupta och diktatoriska stater. Det långsiktiga stödet till människor som bor i diktaturer eller auktoritära stater ska i stället kanaliseras via internationella organisationer, världssamfundet, civilsamhälle eller demokratisk opposition. Det bör inte gå bilateralt stat till stat.

Ett tydligt exempel på kravlöst bistånd är stödet till den palestinska myndigheten. Bistånd till Gaza och Västbanken uppgick förra året till sammanlagt 462 miljoner kronor. Det har i Palestina inte hållits val på över ett decennium, korruptionen är omfattande, homosexuella förtrycks, kritiska röster tystas och antisemitisk våldspropaganda flödar utan att ansvariga reagerar. Trots det har Sverige inte skärpt tonen. Under våren 2016 antog riksdagen en reservation från bland annat Liberalerna, där det slogs fast att biståndet till Palestina måste göras om i grunden. Vi menar att det bilaterala stödet till den palestinska myndigheten måste villkoras för att på riktigt kunna förbättra situationen i regionen. Sverige ska ställa krav på att den uppfyller demokratiska principer, bekämpar korruption och respekterar mänskliga rättigheter. Om dessa krav inte uppfylls bör biståndet till människorna i regionen gå via andra kanaler. Vid en borgerlig valseger 2018 måste det bilaterala biståndet till den palestinska myndigheten göras om i grunden.

Extremismbekämpning

I Tunisien pågår just nu en bräcklig demokratisering. Den unga befolkningen är trött på krig och interna stridigheter, och längtar efter frihet. Det finns över 100 partier, läskunnigheten är hög och ekonomin regionens mest välutvecklade. Under 2015 gick landet från att vara ”delvis fritt” till ”fritt” enligt Freedom Houses ranking. Man har antagit en ny feministisk konstitution och genomfört öppna och fria val. Den utvecklingen måste bejakas och stödjas. För trots att levnadsstandarden är högre än i de mer befolkade grannländerna är Tunisien det land varifrån flest människor åker för att ansluta sig till Daish. Här som där undrar förtvivlade föräldrar hur de ska kunna stoppa sina söner och döttrar från att ge sig av på mördarresor till Irak, Syrien och Libyen. Men Tunisien är också hårt drabbat av terroristernas attentat. Freedom House anger att säkerhetsproblem är en av landets stora utmaningar.

Liberalerna vill att det ska löna sig att genomföra liberaliseringar och goda reformer. Sverige bör därför – i form av ett pilotprojekt som sedan kan appliceras på andra länder – öka stödet till det demokratiserade Tunisien i dess kamp mot den tilltagande radikaliserings. Efter OECD Dacs uppdatering av de så kallade Dac-reglerna i februari 2016, är det möjligt att använda biståndsmedel för förebyggande arbete mot våldsam extremism.

Den moderna terrorismen är gränslös – rekrytering kan ske i ett land, attentat utföras i ett annat och basen etableras i ett tredje. Därför är extremismbekämpning i andra regioner i allra högsta grad något som angår oss. Dessutom tror vi att vi kan lära av varandra. Dac anger ett antal aktiviteter som faller inom ramen för godkända åtgärder. Vi vill att UD får i uppgift att här hitta en lämplig väg framåt för svenskt stöd till extremismbekämpning i Tunisien och andra behövande länder. Vi har valt att i vår budgetmotion fördubbla stödet till Tunisien.

Kulturell rensning

En viktig del i Daishs strategi är förintelse av kulturarvet i Mena-regionen. Genom att spränga sönder eller plocka isär och sälja tusenåriga byggnader och samlingar åstadkommer man både kulturell rensning och finansiering av sin terrorverksamhet. Enligt 1954 års Haagkonvention, som Sverige har undertecknat, är förstörelse av ett folks kulturarv att anse som ett brott mot hela mänskligheten.

Vi bör också vara pådrivande för att de skyldiga ställs till svars. I och med att ICC i september 2016 fällde Ahmad al-Faqi al-Mahdi, som 2012 beordrade förstörelsen av nio mausoleer och en moské i Timbuktu i Mali till nio års fängelse, har förstörelse av kulturarv för första gången dömts som ett krigsbrott.

Daish har drivits ut ur världsarvsstaden Palmyra, men i Libyen, där man nu etablerar sig, finns precis som i Irak och Syrien unika Unescovärldsarv. Vi välkomnar regeringens satsning på ett nordiskt samarbete mot illegal handel med antikviteter. Men den är otillräcklig. Sverige måste göra ytterligare – biståndsmedel bör användas i kampen för att rädda vårt gemensamma kulturarv. Detta utgör ett viktigt komplement till de insatser vi gör för människor som flyr från regionen. Den som förlorar sin historia förlorar också sig själv.

Den brittiska regeringen har valt att stötta British Museum i uppstarten av ett program där irakiska arkeologer utbildas för att den dag freden kommer kunna vara med

och rädda kulturarvet i Irak. En särskild fond för detta syfte har också utlovats. Vi liberaler uppmanar regeringen att agera i den andan.

Utbildning

Utbildning är helt avgörande för att ta sig ut ur fattigdom, både på individ- och på makronivå. Samtidigt saknar 775 miljoner vuxna och 120 miljoner unga världen över grundläggande läskunnighet. Och samtidigt är det minst 58 miljoner barn som inte går i skolan, ofta på grund av att familjen inte har råd att betala skolavgifter. Av dem är en majoritet flickor. I bara 20 procent av världens länder är lika många flickor som pojkar inskrivna i skolan.

Flickors skolgång är avgörande för att öka jämställdheten i världen och möjliggöra en global demokratisering. Det är också en dynamit för utvecklingen. Kvinnors löner blir högre ju längre de utbildar sig. Egna pengar innebär fler möjligheter och ökad makt över sitt eget liv. Utbildning av flickor leder också till att de får inflytande över sin egen familjeplanering – utbildade kvinnor gifter sig senare och föder färre och friskare barn. Ingen ska behöva bli mamma under sin egen barndom. Eftersom barnäktenskap och graviditet är oåterkalleliga livshändelser som påverkar även nästa generation är det mer förödande att hindra flickor än pojkar från att utbilda sig och arbeta.

Detta lyfte FN på 2016 års världsbefolkningsdag: ”Tonårsflickors välbefinnande är nyckeln till att utrota fattigdom, uppnå social rättvisa, stabilisera befolkningen och förhindra förutsebara humanitära kriser.” Trots den enorma skillnad som flickors skolgång skulle göra för utvecklingen i världens fattigare länder, går i dag mindre än 2 procent av allt utvecklingsbistånd till program som riktar sig till tonårsflickor. Liberalerna vill därför att svenskt bistånd i högre grad riktas om till att stödja projekt för flickors skolgång.

Fler går i skolan i dag, men Sida har identifierat som ett problem att många av de barn som väl börjar skolan inte går klart. Så mycket som var fjärde elev beräknas hoppa av innan de avslutat grundskolan, enligt Unicef. Dessutom saknas medel till skolgång för många av de barn som växer upp i flyktingläger. Det vill vi ändra på. Det finns flera exempel på hur lösningar inom informations- och kommunikationsteknologier har möjliggjort att utbildning kommit fler till del. Det svenska stödet till utbildning bör därför öka, och framgångsrika metoder för att få fler att gå färdigt grundskolan identifieras och implementeras. Vi hänvisar till vår budgetmotion.

Humanitära kriser

Vi liberaler är stolta över att ha varit med och infört enprocentsmålet. Att det uppehålls var en självklarhet för oss när vi satt i regering, och det är en självklarhet nu. Därför skjuter vi till medel till biståndsbudgeten så att 1 procent av BNI går till internationellt bistånd. Tyvärr prioriterar regeringen annorlunda – för andra året i rad missar man det så viktiga enprocentsmålet.

I juni 2016 befann sig 65,3 miljoner människor på flykt, enligt UNHCR:s årliga återrapportering. I den tid vi nu lever i ökar behoven av humanitär nödhjälp ytterligare. Samtidigt är en rad FN-organ underfinansierade. Sverige har under många år tagit ett

stort internationellt ansvar som viktig givare till FN:s humanitära hjälparbete. Det är av högsta vikt att regeringen använder diplomatiska och politiska påverkansmöjligheter för att förmå fler länder att stödja det humanitära hjälparbetet.

De ökade kostnaderna för flyktingmottagande i Sverige har delvis finansierats genom avräkningar från biståndet, i enlighet med Dac-regelverket. Det har varit nödvändigt i en tid då Sverige tagit ett extraordinärt ansvar för människor på flykt. Vi välkomnar att regeringen nu återför medel till biståndet.

Mot bakgrund av den mycket svåra situationen i Syrien och Irak bör Sverige öka det finansiella stödet till FN:s humanitära hjälporgan UNHCR, World Food Program, Unocha och Unicef. Det är särskilt viktigt att barns skolgång i flyktinglägren främjas.

Denna prioritering kan möjliggöras med hjälp av höjda anslag till utgiftsområde 7, samt en något långsammare uppräknings av anslag till den gröna fonden. Sverige har tidigare år gjort stora påfyllningar i den, vilket är mycket bra. Indikatorer pekar på att klimatflyktingar kan bli nästa stora grupp. Samtidigt behöver det mest akuta prioriteras.

I detta läge vill Liberalerna också halvera stödet till informations- och opinionsbildande verksamhet i Sverige. Vi tycker att regeringens ökning av anslaget för informationskampanjer riktade mot svenska medborgare är särskilt olämpligt mot bakgrund av både flyktingavräkningarna och minskningen av demokratistödet.

Återvändande

Under de senaste åren har antalet ensamkommande ungdomar som rest från andra regioner till Europa ökat kraftigt. En klar majoritet av exempelvis afghanerna har tidigare år saknat tillräckliga asylskäl och därför inte fått stanna. I det svåra läge vi befinner oss i, med den värsta flyktingkrisen på över 70 år, är det viktigt att Sverige tillsammans med EU ställer krav på återvändandeländerna att ta emot dem som utvisas. Exempelvis den afghanska staten är sedan länge en stor biståndsmottagare. Utfallet till Afghanistan uppgick till 874 miljoner kronor. Liberalernas inriktning är att se över hur det svenska bilaterala biståndet till den afghanska staten kan användas för att förbättra återvändande till landet. Vi är inte främmande för att utreda hur stödet till Afghanistan kan riktas om, så att ytterligare medel går till ickestatliga organisationer i stället för direkt till staten, om landets regering inte bättre tillser att möjligheterna för återvändande förbättras. Samarbetet med International Organisation for Migration (IOM) för återvändande behöver också utvecklas för att underlätta för dem som nekats asyl att åka hem.

Jan Björklund (L)

Christer Nylander (L)

Tina Acketoft (L)

Emma Carlsson Löfdahl (L)

Said Abdu (L)

Maria Arnholm (L)

Bengt Eliasson (L)

Roger Haddad (L)

Robert Hannah (L)

Nina Lundström (L)

Fredrik Malm (L)

Birgitta Ohlsson (L)

Mats Persson (L)

Mathias Sundin (L)

Lars Tysklind (L)

Maria Weimer (L)

Barbro Westerholm (L)

Allan Widman (L)

Christina Örnebjär (L)